

Novi Matijur

Leto 2 - Štev. 9 (33)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - via IX Agosto 8
Tel. (0432) 7 13 86
Poštni predel Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 1-15. Maja 1975
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
NAROČNINA: Letna 2000 lir
Za inozemstvo: 3000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Za SFRJ žiro račun
50101-603-45361
» ADIT « DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
Posamezna številka 100 lir

VELIKA MANIFESTACIJA OB TRIDESETLETNICI OSVOBODITVE

V Čedadu slovesno odkrili spomenik padlim za svobodo

V nedeljo, dne 20. aprila, so po vsem Čedadu plapole zastave in zidovi so bili prepleškani s plakati, ki so častitljivo povzdigovali Rezistenco in pozdravljali prihod predsednika italijanskega parlamenta Sandra Pertinija, nosilca zlate kolajne za hrabrost v odporiškem gibanju, človeka, ki simbolizira italijansko Rezistenco.

Svečanosti, katere se je udeležilo nad 10 tisoč ljudi iz raznih krajev dežele Furlanije-Julijanske krajine (dosti jih je bilo tudi iz Beneške Slovenije), so se začele blizu železniške postaje pred spomenikom padlim v prvi svetovni vojni, ki je tam blizu. Po položitvi vence in spominskem poklonu se je razvil dolg sprevod bivših partizanov in demokratičnih državljanov po čedadskih ulicah, preko Hudičevega mostu do Trga Rezistence. Na čelu sprevoada je korakala godba iz Orzana, ki je igrala partizanske pesmi. Za oblastmi so razne delegacije nosile številne vence, med katerimi je bil tudi venec z dvojezičnim napisom vseh kulturnih društev Beneške Slovenije ter venec jugoslovenskega konzulata iz Trsta. Prisotne so bile številne občinske delegacije s svojimi papirji, nacionalni prapor ANPI-ja, ki nosi več zlatih kolajn, bandero 76. Regimenta fanterije iz Čedadu, katerega čete so bile prisotne za častno stražo in prav tako godba 76. Regimenta. Prisotne so bile tudi borčevske in dru-

ki je predstavljal vlado, predsednik deželnega sveta Furlanije - Julijske krajine Pittoni, predsednik deželnega odbora Comelli, številni deželni odborniki in svetovalci, videmski prefekt, predsednik pokrajine Turello s številnimi pokrajinski svetovalci, višji oficirji vojske in druge oblasti.

Na tribuni je najprej višji vojaški oficir podelil zlatoto kolajno materi padlega partizana Manfreda Mazzocca (Tordo) iz Čedadu, ki je padel tik pred osvoboditvijo v Rovtah pri Idriji, Emi Vugličič Mazzocca.

Manfredi Mazzocca je bil namestnik garibaldinske

Predsednik italijanskega Parlamenta Sandro Pertini med svojim govorom v Čedadu. Na njegovi levi je v prvi vrsti minister Toros

so današnji časi drugačni kot so bili 1921. leta in najfašizem ne upa, da bo prodrl, ker bo trčil ob močno organiziran delavski razred.

Ko je govoril o odporiškem gibanju je rekel, da ta predstavlja drugi italijanski preporod, samo da je razlikoval med dvema preporodoma

(Nadaljevanje na 2. strani)

Po italijanski televiziji bomo gledali tudi slovenske programe

Dne 11. aprila letos so dokončno odobrili v senatu zakon o reformi radia in televizije. To je velika pridobitev za slovensko narodno skupnost, saj je bila s tem sprejeta zahteva po uvedbi televizijskih oddaj in programov tudi v slovenščini.

Za predlog slovenskega komunističnega poslanca Albina Škerka iz Trsta, ki je zahteval, naj se uvedejo televizijske in radijske oddaje tudi v francoščini za francosko narodnostno skupnost v Dolini Aoste, so glasovali vsi poslanci strank ustavnega loka.

Važno je tudi dejstvo, da je bil sprejet popravek avstrijskega poslanca Riza (SVP) o uvedbi radijskih in televizijskih oddaj v ladinščini v provinci Bocen (Bolzano).

Naj povemo tudi, da je bil zavrnjen provokatorski spremiščevalni predlog, ki so ga predložili vsi poslanci fašistične stranke MSI-DN. S svojim šovinističnim predlogom so fašisti hoteli izključiti videmski pokrajino iz številnih tistih, ki bodo imeli televizijske oddaje v slovenščini.

Tako bomo mogli tudi mi, beneški Slovenci, spremiščati televizijske programe v našem materinem jeziku. In to ni malo za nas! Demokracija koraka vendar naprej, čeravno počasi, in mi se veselimo vsakega njenega koraka.

Delegacije nosijo vence k spomeniku Rezistence. Na sliki je videti prof. Vertovca in Černa, ki nosita venec kulturnih društev Beneške Slovenije z dvojezičnim napisom

brigade, ki se je borila za svobodo na slovenskih tleh.

Po podelitvi zlate kolajne je spregovoril predsednik pripravljalnega odbora prof. Gino Lizzero, ki je orisal akcijo za postavitev spomenika in dejal, da je Čedad vreden tega spomenika, ker je mnogo prispeval v odporiškem gibanju. Čedadski župan Del Basso je prebral telegram predsednika italijanske republike Leoneja. Del Basso je v svojem govoru poudaril, da so se domoljubi borili in umirali pred 30. leti za boljše življenje. Iz odporiškega biganja je nastala nova, demokratična

Del oblasti okoli Pertinija na tribuni v Čedadu

ZAKAJ PLAČUJEJO NAŠIM MINATORJEM PENZIONE S TAKOU VELIKO ZAMUDO?

Fonds des Malades Professionnelles iz Belgije odgovarja Patronatu I.N.A.C. u Čedadu

Na desetine naših bivših (ex) minatorju, ki so djelali u Belgiji, prihaja na Patronat I.N.A.C. u Čedadu an se kumrajo, da jim plačujejo iz Belgije penzije tudi s trimesečno zamudo.

Patronat je že lansko ljetno napravil pismo demokratičnim deputatom Škerku in Lizerjeru in jih obvestiu o nerednem plačevanju penzionov, da zadržujejo denar u Italiji. Deputata sta uživila u Parlamentu interpelacijo na Ministra za delo, a nista udobila pozitivnega odgovora.

Dne 18. januarja ljetos je Patronat I.N.A.C. iz Čedadu direktno pisu odgovornemu belgijskemu organizu, da bi zvedeli, zakaj se plačujejo penzije s tajno zamudo.

Fonds des Malades Professionnelles iz Bruxelles je na pismo Patronata odgovoril 18. marca ljetos. Pismo se glasi:

«Gospodje,

u odgovor na vaše pismo od 18. januarja 1975 vam sporočamo, da so mesečni penzioni, ki jih dajemo minatorjem, kateri imajo profesionalno boljezan an žive u Italiji, redno, regularno plačani na »Banca Nazionale del Lavoro«. Navezali smo kontakte s tem organizmom, da bi zvjedeli vzroke (cause) u zamudjanju konstatiranega plačevanja.

Sprejmite, gospodje, zagotovila mojega odličnega spostovanja.

Za vodilnega funkcionarja, W. SCHUBROECK sekretar administracije

Publiciramo to pismo, da bojo vjedeli usi minatorji, kje se ustavlja denar njih karavovo zaslужenih penzionov. Zahtevamo od kompetentnih oblasti, da intervenirajo!

V Čedadu slovesno odkrili spomenik ..

Nadaljevanje s 1. strani

ta: v prvem je bilo protagonist meščanstvo, čeprav se je klicu po neodvisnosti odzval tudi narod. Protagonisti drugega preporoda, Rezistence, pa so bili delovni ljudje, ki so se borili, ne sa-

Na sliki z očali mati padlega partizana, M. Mazzocca (Torda), Ema Vuga - Mazzocca, ki je dobila v njegov spomin zlato medaljo

Na manifestaciji 30-letnice osvoboditve v Čedadu je bila tudi častna četa 76. Regimeta fanterije

Lep moderen spomenik Rezistenci v Čedadu. Načrt je napravil kipar Luciano Ceschia

DON PASQUALE GUJON

BENEĆIJA LA GENTE DELLE VALLI

24

Ne sembrava influenzata la Magistratura. Era curioso assistere al processo che un sacerdote intendeva per calunnia contro due quotidiani.

Il presidente del tribunale insisteva nel chiedere se l'autore fosse abbonato al tal giornale sloveno, se leggesse il tal altro, in una maniera da sembrare che il processo si svolgesse contro il calunniato e non contro i calunniatori.

Ne sembrava influenzata la direzione della DC, alla quale i preti delle Valli hanno portato in massa i voti delle stesse. Alle proteste per la condotta di certi suoi aderenti, ignoranti la costituzione italiana, e all'invito di fare loro osservare detta costituzione, rispondeva adducendo motivi di opportunità: chè, altrimenti avrebbe corso il pericolo di perdere voti.

Anche un onorevole del

centro sinistra ha inveito in Montecitorio contro i preti della Val Natisone.

Ne sembrava influenzata la Benemerita: ogni volta che c'era qualche cerimonia religiosa, o convegno, con partecipazione di sloveni triestini o goriziani — cittadini italiani anche loro — vi interveniva armata di tutto punto.

Direte che almeno la Chiesa, dato che è cattolica, non ne fosse condizionata. Invece le cose non stanno così. Per cominciare, S. Ecc. l'Arcivescovo, quando venne a visitare le nostre parrocchie, comparve attorniato — non per sua iniziativa — da armatissimi carabinieri, come se mettesse a repentaglio la sua vita e noi fossimo dei banditi.

Dato il prestigio morale e politico di cui la Chiesa godeva, sarebbe bastata una parola e tutta quella gazzarra avrebbe avuto termine.

Ma quella parola non venne. Perché? Forse il motivo non è tanto misterioso quanto sembra. Mi spiego con un esempio. Tra i fedeli di una parrocchia c'era uno dei soliti Bastian contrari il quale si recava ostentatamente alla Messa in un'altra parrocchia, solo per non sentir pregare in quella lingua che egli stesso usa in casa e fuori. Il parroco di quel paese, alle rimozioni perché non dicesse in Chiesa mai una parola in sloveno, dato che tutti, lui compreso, lo usino in modo esclusivo e dato che col suo comportamento rechi pregiudizio al proprio collega, quasi che fosse questi fuori squadra, così rispose: «Lo farei volentieri, ma, se parlo sloveno in pubblico, non mi danno sussidi per riparare la chiesa e la canonica».

La diocesi aveva, oltre ad un settimanale da tenere in piedi, anche diverse opere da realizzare. Per centinaia di milioni. Onde ottenere sovvenzioni, la diocesi pure era costretta a sventolare la bandiera nazionalista e lasciare che il disgraziato capro espiatorio di turno venisse preso a bastonate.

Non sarebbe molto edificante se anche in Italia ve-

Perchè pagano in ritardo le pensioni ai nostri minatori?

Decine di nostri ex-minatori, che hanno lavorato in Belgio, vengono a Cividale alla sede del Patronato I.N.A.C., lamentandosi che le pensioni pagate dal Belgio giungono loro anche con tre mesi di ritardo.

Il Patronato ha presentato, già l'anno scorso, una lettera ai deputati Lizzero e Škerk informandoli del non regolare pagamento delle suddette pensioni, in quanto il denaro veniva fermato in Italia.

I suddetti deputati hanno presentato una interpellanza al ministro dei lavori in Parlamento, ma non hanno ricevuto esauriente risposta. Il 18 gennaio c.a. il Patronato I.N.A.C. ha scritto direttamente al responsabile organismo belga per sapere come mai le pensioni vengono pagate con tante ritardo.

Il Fondo delle Malattie Professionali di Bruxelles ha risposto alla lettera del Patronato I.N.A.C. il giorno 18 marzo c.a. La lettera indirizzata al Patronato I.N.A.C. di Cividale dice:

«Signori,

in risposta alla vostra lettera del 18 gennaio 1975, vi informiamo che le indennità mensili accordate alle vittime di una malattia professionale, residenti in Italia, sono versate regolarmente alla Banca Nazionale del Lavoro.

Dei contatti sono stati presi con questo organismo al fine di determinare le cause dei pagamenti constatati.

Vogliate ricevere, Signori, l'assicurazione dei miei distinti sentimenti.

Per il funzionario dirigente W. SCHAUERBROECK
Segretario d'Amministrazione

Abbiamo pubblicato questa lettera al fine di far conoscere a tutti i nostri minatori, dove viene fermato il denaro delle loro pensioni guadagnate con tanti sacrifici. Chiediamo, pertanto, l'intervento delle competenti autorità!

Zahvalno pismo družine iz Dreke

Tomasetig Ada, udova Čičigoja Antona (Nina) - Mahnjakova iz Dolenje Dreke, mati dveh malih otrok, ki so pred kratkim zgubili očeta, za katere so dobroščni judje darovali denar, ki smo ji ga izročili, nam pošilja sledče zahvalno pismo:

Spoštovano Uredništvo «Novega Matajurja»!

Z usem sarcem se Vam zahvaljujem tudi u imenu mojih dveh malih otrok za humanitarno pobudo an solidarnost, ki ste jo izkazali do moje družine u narubju težkem cajtu mojega življenga. Videla sem, da se je na vašo pobudo oglasilo puno dobrošarčnih judi.

Posebno se zahvaljujem

dreškemu komunu, ki je biu takuo občutljiv za našo nesrečo an nam parskoču na pomuoč. Prav takuo se zahvaljujem duhovnikom skupine «DOM», ki so pomagali moji družini, pokazali njih človeško an kristjansko solidarnost.

Posebno se zahvaljujem Zvezni beneško-slovenskih emigrantov v Taminesu, centralnemu sedežu u Čedadu an usem jedem dobrega sarsca, ki so čutili človeško dužnost, da so odgovorili s svojimi kontributimi na vabilo an pobudo «Novega Matajurja».

Buog naj usem doplih povarne. Usen želim puno sreče an zdravja.

Ada Tomasetig udova Čičigoj

Dreka, 20. aprila 1975

UČEJA

DINO DI LENARDO
IZ UČEJE
ŽRTVOVAL ŽIVLJENJE
ZA SVOJEGA BRATA

Družino Di Lenardo iz Učeve je prizadela zelo huda nesreča. V nedeljo, dne 20. aprila, je utonil v mrzli vodi Tera pri Versa di Romans nihih 20-letni sin Dino, ko je reševal svojega 12-letnega brata Natalina.

Di Lenardovi so se presečili iz Učeve na ravno pred parimi leti, ker njihova domača zemlja ni mogla več preživljati številne družine. Vsi so bili delavni: 53-letna mati Amalija, 30-letni Primo, 26-letni Rino, 20-letni Dino in tudi 12-letni Natalino. Ta ka družina se ne bi smela batiti krize in zato so se presečili v San Vito ob Teru bližu Cervignana in vsi so pridodelali in živili bolje kot pa pod sivim Kaninom. Bili so drvarji, kot doma.

Bila je lepa nedelja, toplo sonce. Dino in Natalino sta šla kot neštetokrat sekat drva ob Teru, ker preje tegata nista mogla zaradi dolgotrajnega deževja. Po napornem delu in po mali južini je stopil Natalino v Ter, da bi si oplaknil znoj in se nekoliko osvežil. Prav na tistem kraju, kjer sta sekala drva, je malo jezerje, dolgo okoli 120 metrov in široko 25. Natalino je zašel v kalno vodo in kar naenkrat ga je zmanjkalo. Brat Dino je takoj skočil za njim, ko je videl, da izginja v nevarnem vrtincu, ga rešil, a njega je potegnil val nazaj in je takoj utonil.

Prestrasheni in premraženi fantiček, ki je bil rešen smrti, je kmalu doklical pomoci, a bilo je prepozno. Po nekaj urah so našli pogumega Dina mrtvega, upopljenega.

Rajnki Dino je bil zelo prijubljen, ne samo v Učevi, ampak tudi novim sovaščanom, saj je poznal le pošte državo in bil izredno navezan na družino in svoje vsakdanje delo.

reciprocità fanno in Jugoslavia nei riguardi dei soldati italiani ed in tutto il mondo civile, ecco levarsi un coro di proteste per non si sa quale tradimento né verso chi.

Se si fa un suffragio per Mons. Trinco, tutti si mettono all'erta. Come se il defunto monsignore si dovesse alzare dalla tomba e levare in alto il vessillo della rivolta.

Se i sacerdoti della forania di S. Pietro fanno una celebrazione nella Grotta d'Antro, con la lettura del vangelo in sloveno — tutti lo comprendono — ecco che qualche matura pollastra della azione cattolica si mette a mugugnare — forte, chè tutti la sentano —, quasi vedesse arrivare dal cuore della montagna, lo spettro dell'antica regina Vida.

Se i sopradetti sacerdoti si radunano in congrega, c'è tra loro quello, almeno fino a poco tempo fa, che si preoccupa di riferire agli organi per la sicurezza nazionale gli argomenti trattati, facendo diventare rossi di vergogna gli onesti agenti per un così giudesco comportamen-

to.

(Continua)

DAL DIARIO DEL COMPIANTO Don G. CRAMARO

Una vita spesa nella lotta per i nostri diritti1^a PUNTATA

IL PROBLEMA DELLA LINGUA

Nella zona, ad immemorabili si predicava, si insegnavano le preghiere e queste si dicevano in chiesa (meno le preghiere liturgiche) in sloveno e la dottrina cristiana veniva pure insegnata in sloveno, con un testo approvato dall'Arcivescovo di Udine già verso il 1880. L'Autorità civile volle più e più volte, che la predicazione venisse fatta in italiano.

La cosa sarebbe stata buona, se la predicazione in tale lingua fosse stata intesa, ma purtroppo quell'autorità, la quale tanto s'affannava per il cambiamento, non aveva mai pensato ad intensificare l'istruzione di queste popolazioni allogotte, cosicché fino al 1933-XI° Era fascista), si poteva dire che la zona allogotta era l'ultima regione per le scuole, non solo nel Friuli, ma in tutto il Veneto. La cosa si era fatta nota più volte all'autorità interessata, ma senza nessun esito.

Ma ecco che il giorno 16 Agosto 1933 XI° i Sacerdoti Cuffolo di Lasiz, D. Qualizza, di Vernasso, D. Cramaro di Antro, e D. Simiz di Mersino, vengono chiamati a S. Pietro al Natisone dal Tenente dei RR.CC. di Cividale, Sig. Vincenzo Battaglia ed ebbero da lui l'ordine perentorio di sostituire alla lingua slovena, nella predicazione e nell'insegnamento della dottrina ai fanciulli, la lingua italiana. I Sacerdoti suddetti dichiararono di non poter assolutamente ricevere simili ordini, se non dal Vescovo loro, da cui esclusivamente dipendono ed al quale debbono unicamente rendere ragione del proprio operato. E tale dichiarazione fu ripetuta in iscritto quando il Tenente presentò in iscritto l'ordine perché venisse accettato con la apposizione della firma. Prima cura dei Sacerdoti fu d'informare il proprio

Arcivescovo, Mons. Giuseppe Nogara, della cosa, anche per avere le debite istruzioni sul modo di comportarsi. Egli disse di aver avuto conoscenza di quegli ordini, disse che essi furono trasmessi da Roma, dal Duce, che egli, appena richiesto da S.E. il Prefetto Temistocle Testa perché volesse passare alla loro applicazione, aveva chiesto direttamente da Roma, perché non aveva l'autorità per dare simili ordini, disse infine che, in attesa di una risposta, si accettassero quelli, perché diversamente tutti i sacerdoti sarebbero condotti al confino; assicurò che si sarebbe adoperato a far cessare tutte le vessazioni degli elementi locali. Ciò succedeva il giorno 24 Agosto! Due giorni dopo il Ten. Battaglia, a Cividale ferma sulla pubblica piazza il sac. Cramaro e lo avverte che da quel momento doveva considerarlo diffidato, come primo oppositore degli ordini superiori dati dal Prefetto in pieno accordo con l'Arcivescovo; sapeva già quanto i Sacerdoti avevano detto nel colloquio avuto con l'Arcivescovo e preannunciava la sua visita nelle canoniche nel pomeriggio della giornata. Il Sac. Cramaro eccepì l'autorità del Tenente per l'ammonizione e protestò contro il trattamento su una pubblica via, per questo ebbe l'invito formale di presentarsi al suo Ufficio alle ore 12. Ci andò, ma il Tenente fu irreperibile! Nel pomeriggio, accompagnato dal maresciallo Giorda, di S. Pietro, venne ad Antro; fu firmato l'ordine portato ed egli partì imbronciatissimo.

Gli elementi verdi locali e tutti coloro, che avevano degli interessi e delle speranze, credettero giunta l'ora propria per sfogare le antiche passioni contro i Sacerdoti, identificati ormai, secondo loro, per disfattisti, sabotatori e jugoslavi ed incominciò lo sterminio di vessazioni e di calun-

Motna, umazana voda v reki Nedži. Blizu Berginja se je napravil ob zadnji slabi ur velik plaz. Material je odnašala Nedža. Voda je tekla po reki več dni motna, umazana in gosta. Pravijo, da je poginilo več rib

Komunalne an provincialne volitve

(ELEZIONI)

Prihodnjega 15. junija letos bojo skoro po usej Italiji volitve (votazioni) za obnovitev komunskih, provincialnih an regionalnih konsejeu. U deželi Furlanije - Julisce krajine ne bomo imjeli regionalnih volitev, ker smo jih imjeli predlanskem. Obnovili pa bomo komunski an provincialni konsej.

U 7. komunah nediških dolin je upisanih u volilne, elektoralne liste 2060 volivev (elektorju). Če pogledamo no malo tele številke, tele numerje med judmi, ki so zapisani za rezidentne od parvega dne rojstva naprej an tiste, ki so upisani u elektoralne liste, nam dajo tele rezultate:

Residenčnih 2136
Volivcev, elektorjev 2060
2136 - 2060 = 76

Tuole bi pomenilo, da od usjeh judi, ki jih ima podbunješki komun, samuo 76

ni volivev, samuo 76 jih ne more votat.

U drugih besjedah: po teh podatkih bi muorali imjeti u Podbonescu od 18. ljeta nazaj, do parvega dne rojstva (18 klaš), samuo 76 mladih judi. Tuole ne more bit. Kje je resnica?

Resnica je, da je na stuotke judi po svetu, ki so še upisani u elektoralne liste. Puno pa jih je tudi zbrisanih, kar nam da jasno sliko, koliko judi je šlo iz tega komuna s trebuham za kruham po svetu.

Kakuo so voliveci razdeljeni po komunah

	Moški	Ženske	Mladi od 18 do 21 ljet	Moški	Ženske	Skupno
PODBONESEC	1055	922	46	37	2060	
SPETER	840	873	63	54	1830	
SV. LENART	540	549	36	38	1163	
SOVODNJE (*)	468	428	35	28	959	
SREDNJE	452	434	17	27	930	
GRMEK	485	434	15	19	953	
DREKA	364	309	16	10	699	
Skupno:	4204	3949	228	213	8594	

(*) Za Sovodnje so številke provizorične, ker bo upisanih u elektoralno listo kakšnih 15 mladih manj.

PIŠE PETAR MATAJURAC

Dragi brauci!

Rajnik Tinac Majacu iz Gorenjega Brda-Buog mu daj večni mir an pokoj, je biu zlo kuštan človek. Znu je na pamet puno pravc an gonalc.

Brau je bukve družbe Sv. Mohora, na katere je biu načrtoč do svoje smarti.

Usi so ga radi poslušali, posebno otroci so se radi zbjerali okuole njega. Biu je dobar an pošten. Za usakega je imeu dobro besjedo. Tudi gospodaj fajmoštar iz Ljes, Pre Pieri, ki je biu njega velik parjatev, se je rad ustavju par njem an se z njim vičkrat pogovarjal.

Njekega dne, ko je biu Tinac posebno dobre voje, ga je obisku Pre Pieri. Pogovarjala sta se o posvjetnih an pobožnih rečeh. Pre Pieri se je čudu, da je mož takuo bistrega uma. Dostkrat mu je prelomu besjedo, da mu ni znui iti naprej. Takuo mu je jau Tinac tisti dan: «Vi, gospodaj, ste naredu puno šuol, ste učen človek. Poznate posvjetne an nebeške reči. Veste za use svečenike, pa le ne pozname tistega, ki je svet, a ni še gor u nebesih!»

«Papež, Sv. Oče v Rimu!» mu hitro odgovori gospodaj.

«O ne. On ni še umaru. Jest pravim za pravega, posvetjenega svečenika.»

«Kdovo je pa? Jest ne vjem.»

«Slabo. Bi muoru vjetet!»
«Ce ne vjem, ne vjem. Pozej mi ti!»

«Sv. Gregor!» mu odgovori Tinac.

«Kakuo Sv. Gregor? On je u nebesih!»

«Ne. Sv. Gregor GRE GOR in če gre gor, ni še gor!» mu povje an se zasmjeje Tinac.

Tudi fajmoštar se je zasmjejan.

Ob njeki drugi parložnosti, ko ga je paršu gledat Pre Pieri, mu je povjedu Tinac, da imajo par ognjišču majhan «palei», lopatico za mešanje žerjavice an pepela, ma da je takuo težak, da stavi, da lože uvadjo, da ga gospodaj ne bo mogu uzdigniti.

Kadar je zagledu gospodaj tisto malo lopatico, se je zasmjejan.

«Mislim, da mi jo ne bo težkuo uzdigniti. Še tarkaj moči pa imam.» je jau Tinacu.

«Ložima uvadjo!» je silu Tinac.

«Ložima uvadjo!» mu je odgovori gospodaj.

«An litro vina?» upraša Tinac.

«Naj bo an litro vina!» mu odgovori gospodaj.

Tinac je šu u kljet an povabu za sabo tudi gospodaja, da mu razkaže kljet an povje dost sort vina ina. Še prej pa je magnu ženi Trezji, da napravi, kar muora napravit.

Ona je hitro zastopila. Moža

sta šla u kljet an se notar zadaržala vič cajta. Potle, ko sta že pokušala uselj sort vin, je natoču Tinac še an litro za na mizo, za uvadjo, za stavo. Kadar je Tinac pogruntu, da je šlo že zadost cajta mimo, sta zapustila kljet an se uarnila u hišo.

«Nu, sada bomo videli, al imam jest ražon al pa vi. Uzdignite našo ognjiščno lopatico, če ste kopac!» mu je kuazu.

Gospodaj fajmoštar se je spet zasmjejan, se parbližu ognjišču an popadu za ročaj lopatico. Lopatica mu je padla iz roke na tla an je takuo zarju, da so ga čuli do bližnjih hiš.

«Ti, Tinac, pa si namesti hudičja!» mu je jau, ko je čuhu oprečeno roko. Tinac se je takuo veselo smejan, da se mu je videlo do garla.

Kaj se je bluo zgodilo? Terzija, ki je zastopila u luftu use misli od moža, je ložila takrat, ko sta šla u kljet, gret u žerjavico ročaj lopatico.

Kadar sta parhajala iz kleti pa jo je takuo postavila na ognjišče, da jo je muoru gospodaj parjeti za zagreti del ročaja.

Pre Pieri mu ni zamjeru. Ko je počuhu roko, sta popila liter vina an se pustila kot dobra parjetelja.

Vas pozdravlja vaš Petar Matajurac

(Continua)

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

SV. LJENART

Mlekarnica gre dobro naprej

Mlekarne so imjele po naših dolinah velik pomjen. Mlekarnica je bila tista edina zadružna ekonomska celica, ki je djelala interese uspreh zadružnih kumetov.

U mlekarnici so se zbjerali in pogovarjali o njih problemih. Bilo jih je puno po naših dolinah, a sada jih je ostalo zelo malo.

Že pred vič leti so zaparli mlekarnice u Dreki, u Klobidcu, Zamiru, Čeplešiču, Matajurju in druge. Lansko ljeto so zaparli tudi tisto u Gorenjem Tarbju.

Djelouna muoč je šla po svjeti. Mladih ni doma, zato je iz ljeta u ljeto padalo število goveje žvine. Tako, dajatve pa so velike, takuo za velike, ku za majhane mlekarnice. Glih takuo muora biti plačjan mlekar, če predeluje 15 al pa 3 kvintale mljeka, glik takuo mu je trjeba plačljat kontribute na I.N.P.S., na I.N.A.M. in na I.N.A.I.L., pa naj djela u veliki al majhani mlekarnici. Takuo so padle majhane mlekarnice ena za drugo, zak obedan jim ni dajau pomoci, njeso mogle uzdaržat. Začela se je špekulacija s kupovanjam in plačevanjem mljeka, ko so ga muorajo prodajati in ga še prodajajo videmskemu konzorciju. Plačevali so jim ga malo. An litro mineralne vode košta na dopilih kot an litro mljeka.

Škoda, da so šle takuo slabo končavat naše mlekarnice. To škodo spoznavajo naši kumetje tudi na tem, da ser an maslo, ki ga muorajo sada kupovat po butigah, košta puno vič, kot kadar so ga sami pardjelali. Mlekarniški predjelki pa so bli šigurno bujoš, ku tiste, ki ga sada kupujejo po butigah. Edina mlekarnica, ki je še uzdaržala u rečanski dolini, je tista u Gorenji Mjersi pod Sv. Ljenartom.

Pred kratkem so se zbrali zadružniki (soci), nardili njih ratinga an sklenili, da se splača, če je potreba tudi stisnit zobe, mlekarnico še naprej obdaržat, za interes uspreh. Obnovili so nov

Na sliki mlekarnica v Gorenji Mjersi

konsesj. Spet je biu imenovan za predsednika **Ciril Ošnjak** iz Ošnjega, kumet star 71 let, ki je biu že vičkrat predsednik mlekarniškega konseja, narbuji tard, da se z mlekarnico gre na prej. Za sekretarja pa je biu spet imenovan dinamičen **Renzo Visin**.

U mlekarnici predelujojo sada parbližno 13 kvintalu mljeka, tuo je mljeko iz uspreh vasi Sv. Ljenarta pa tudi iz nekaterih vasi garniškega komuna. Mlekar je **Angelo Cisilino**, ki djela tle že 11 let. Kumetje ga imajo radi, ker se lepou spozna na svoj mišter, tuo se pravi, da jim djela dobro blaguo, dobrar ser. Napravi do 18 brusov, form sjera, (okuole 120 kg.), a ko je star mjesec dni, je že ves razprodan.

Zeljeli smo se pogovarjati tudi s sekretarjem R. Visinem. Uprashi smo ga, kakuo gleda na mlekarnico, al je pozitivno, da obstaja, al imajo judje, kumetje, zadružniki od tega interes. Njega odgovor je biu pozitiven.

Jau nam je, da so šli do sada kar dobro naprej. Uprashi smo ga tudi, kakuo gleda za naprej. Jau je: «Do sada smo šli naprej an uzdaržali tudi zato, ker smo dobivali kontribut od dežela (regionala) za prevoz mljeka. Kontribut, ki ga daje dežela za prevoz, doseže 60% na celotne prevozniške stroške (spese). Vidimo pa, kakuo gredo reči. Dežela je začela marsikaj rjezati s škarjami, ker ni denarja an ne more usega plačjevat. Če bojo zinžali kontribut za prevoz mljeka, bo huda predla tudi naši mlekarnici.

Naši komuni njeso nikdar imeli «debelih krav», a smo usedno njeki napravli po naših dolinah. Sada pa se kažejo ljeta «suhih, madlih krau», je zaključu R. Visin.

Tajno je njegovo gledanje, ne samuo na mlekarnico, pač pa tudi na druge reči, ki se tičejo naše ekonomije.

mije. Al bo imeu ražon? Tišti, ki bo živeu, bo videu.

Mi želimo, da bi se mlekarnica u Sv. Ljenartu ohranila an dobro prosperirala, saj je ostala edina na ozemju štirih komunov: Sv. Ljenarta, Srednjega, Dreke an Grmeka. Vemo pa, da njena ohranitev ne bo odvinsna, ne bo dipendla samuo od djela an dobre voje kumetov, zadružnikov (sociu). Absolutno ne bo smjela zmanjkat pomuoč od dežele an drugih oblasti.

KRAVAR

TISTI, KI NE ČAKAO, DA BO PADALA MANA IZ NEBES, SE SAMI POMAGAO

An djelovac iz Kravarja, Predan Zanet — Uršen —, ki je tudi komunski konzilier u Sv. Ljenartu, se je naveliču čakat, da postrojejo kompetentne oblasti vodovod (akvedot), ki je biu že previč cajta suh.

«Voda ne manjka u študencu, je pomislil Uršni Zanet. Zatuo je bluo čudno, da so jo muorli vozit z avtocisternami vasnjanam sudatje iz Čedada. Pogledu je lepou uso vodovodno napravo an ušafu prestor, kjer je lor pušču vodo, ki se je zgubila u njeki prepad.

Popravu je use potrebitno an hitro postroju, kar je bluo za postrojiti. Sada voda u Kravarju teče normalno. Ni bluo potrebita velikih stroškov, ni bluo potrebita dost denarja. Zadostovala je dobra volja Zaneta Uršnega. Tudi prevoz vode z avtocisternami iz Čedada je puno koštu.

Kravarčani so Zanetu hvaležni, lahko pa bi mu ble tudi komunske an druge oblasti.

SOVODNJE

Fabio Pagon, sin Franca in Giuliette Pagon, se je opeku s kropan. Otrok, ki je biu rekonveriran u čedadski špital, je zaleteu nehote u mater, ki je imjela u rokah lonac urjele uode. Zgodilo se je u saboto 19. aprila zvečer. Srečno, da še ni paršlo do buj hude nasreče, saj mjeđidi pravijo, da bo Fabio preca ozdraveu.

Malemu Fabiu želimo, da bi zarjes hitro ozdraveu.

VELESLALOM NA MATAJURU

U nedjejo, 13. aprila, je organiziru «SCI-CLUB» iz nediških dolin veleslalom samuo za smučarje (šijatorje) iz beneških vasi. Za veleslalom se je bluo upisalo 54, večina mladih judi.

Tečma (gara) se je varšila brez obrednih incidentov an ljepa ura je partegnila u Matajur puno judi, posebno jubiteljev tega zimskega športa.

Parve tri mjesta so zasedli:

Faustin Zuanella u času: I^o 8.3;

Mario Quarina u času: I^o 10. 40;

Giorgio Podorieszach u času: I^o 10. 42.

Organizacije, ustanove an posamezniki so dali na razpolago šijatorjem puno ljeplih kop.

Joško Kukovac iz Mašer, predsednik beneškega planinskega (alpinističnega) društva je podelil pokale «Novega Matajurja», Kulturnega društva «Ivan Trink»

an Zveze beneških emigrantov iz Čedada.

U nedjejo, 20. aprila, pa se je varšila na Matajurju druga kompetitivna smučarska tekma (fondo) 7,5 km.

Gare se je udeležilo 20 smučarjev. Na parvo mjesto se je plasiral: **Martina Luciano** iz Tolmezza, ki je napravu 7,5 u 38 minutah an 36 sekund; Drugo mjesto je zasedu **Juretig Silvano** iz Marsina u 41,36; Treći: **Bordon Claudio** iz Špjetra u 45, 48.

Pokal Uzdruženja športnih društev Slovencev v Italiji je dobiu **Renato Qualizza** iz Špjetra, ki je paršu parvi med kategorijo starejših.

DREKA

POSTROJLI BODO SUOLO PAR SV. ŠTOBLANKU

Glih ob cesti par Sv. Štoblanku je velika šuola, ki je bila zazidana preca po drugi ujejski. Koštala je puno milijonu lir, a sada je že potrebna postrojitev, posebno kar se tiče notranjosti. Na praviti bo trjeba tudi centralno ogrevanje. Na zadnjem komunskem konsejju je biu sparjet proračun (preventiu) za postrojitev te šuole.

KRAS

U soboto, 19. aprila, sta se poročila u naši cjerkvi (Device Marije na Krasu) Trusgnach Jolanda Marija iz Trusnjega stara 20 let an Furlan Gian Mario iz Čedada, star 26 let. Za tole parložnost se je zbralok okuole noviču puno žlahto an parajtelju. Usi pravijo, da so imjeli ljepl an velik ojet.

GRMEK

HOSTNE

SPEŤ JE ZVON ŽALOSTNO ZAZVONIU

U srjedo, 16. aprila, je umaru u čedadskem špitalu Ciril Floriancig — Ualacu — Star je biu 65 let.

Rajnik Ciril je pono pretarpevo zavojo boljezni, ki jo je ušafu ujejski. Puno let je gledu dobit penzion, a so njegove prošnje zmjeraj zatračali.

Glih no malo cajta pred njegovo smartjo je paršu stanuvat u našo vas, kadar se je poročiu. Sada je še bui vesel, ker mu je narastla družina.

Njega ženi Danieli se je rodila u čedadskem špitalu, u torek 15. aprila, adna ljepla čičica. Dala sta ji ime Paola.

Mali Paoli želimo puno sreče u življenju, ki ga ima pred sabo.

Pogreb rajnkega Cirila je biu na Ljesah u četartek 17. aprila.

Faustin Zuanella iz Matajurja. Slika je bila posneta pred nekaj leti

ŠPIJETAR

IMENOVANOVODSTVO (DIRETTIVO) SUOLSKEGA INSTITUTA

Pred kratkem se je zbrau konsekj Špijatarskega učiteljšča (Istituto Magistrale), da bi imenovau nove kolegialne organe. Za predsednika je biu imenovan dr. Bergomas, za podpredsednika Valentina Jussa, za sekretarja pa Sergio Tomat.

Izvršni odbor (giunta esecutiva) bo takole sestavljen:

Predsednik ravnatelj prof. Giovanni Battista Passoni; člani prof. Sergio Tomat za učitelje; Giuseppe Lauretig za starše; Livio Begnach za šolarje; Enore Fiore za neuchitelje; Vittoria Prapotnich sekretarka.

Konsekj je pregledu prošnje, ki so jih napravli sveti šuolskih razredov an je pregledu šuolsko hišo, ki je bla hudo poškodovana od zadnej slabe ure.

ATUCA

Dežela (Region) je dala špijatarskemu komunu 14 milijonu lir za zgraditev novega vodovoda, ker jim ob najmanjši suši zmanjkuje voda. Za ta vodovod bi morali črpati, uzeti vodo od vodovoda iz Barc. U teli vasi pa so protestirali, zak se bojijo, da boj potle pa oni ostali brez vode. Kakuo se bo rješu tale problem, je še veliko uprašanje.

V PETEK 16. MAJA V PODBONESECU

Študijski center «Nedija» zaključuje 2. ciklus «Benečanskih kulturnih dnevov».

DR. MARIO PACOR

Direktor Inštituta za zgodovino Rezistente v Novari Srečanje Slovencev in Italijanov v osvobodilnem gibaju

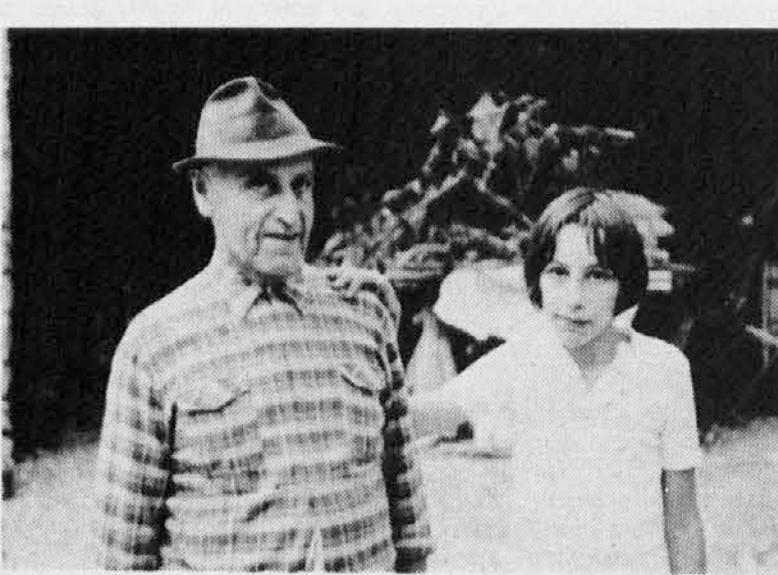
VENERDI 16 MAGGIO A PULFERO

Il centro di studi «Nedija» concluderà il II. ciclo degli «Incontri Culturali 1974-1975».

DR. MARIO PACOR

Direttore dell'Istituto per la Storia della Resistenza di Novara

Incontro fra Sloveni e Italiani nella Lotta di Liberazione

Ciril Ošnjak, predsednik mlekarnice v Sv. Ljenartu an njega nevud Vaško

OGLAS
Iščem 4 natakarje oz. natakarice in 2 strežnike oz. strežnarki za Nemčijo. Dobra plača, obvezno italijansko državljanstvo in znanje slovenščine. Telefonirati Trst 51283.